

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XIX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL DEVLET VE SOSYAL HAKLAR ARKA PLANI VE NEO-LİBERAL POLİTİKALAR İLE KÜRESELLEŞME KARŞISINDAKİ DURUM

1. SOSYAL DEVLET	9
1.1. Ortaya Çıkışındaki Etkenler	10
1.1.1. Sosyo-Ekonomik Koşullar ve Düşünsel Gelişmeler.....	10
1.1.2. Uygulama ve Hukuki Gelişmeler	15
1.2. Anlamı ve İşlevi.....	18
1.3. Sosyal Devlet Modelleri.....	26
1.3.1. Liberal Refah Devleti	29
1.3.2. Kıta Avrupası Refah Devleti.....	30
1.3.3. Sosyal Demokrat Refah Devleti	31

1.3.4. Güney Avrupa Refah Devleti	33
1.4. Hukuki Zemini: Sosyo-Ekonomik Hakların Kurumsallaşması	35
1.4.1. Sosyo-Ekonomik Hakların Anayasalarda ve Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinde Tanınması Süreci	35
1.4.2. Çalışanların Hakları	41
2. SOSYAL EŞİTLİK VE SOSYAL VATANDAŞLIĞI KURMANIN ARACI: SOSYAL POLİTİKA.....	42
3. NEO-LİBERAL POLİTİKALAR VE KÜRESELLEŞME: SOSYAL DEVLET ve SOSYAL HAKLARIN AŞINDIRILMASI	45
3.1. Küreselleşme Olgusu.....	45
3.2. Sosyal Devletin ve Sosyal Hakların Neo-Liberal Eleştirisi.....	49
3.2.1. Genel Olarak	49
3.2.2. Emek Piyasası, Çalışma Hakkı ve İş Güvencesi Özelinde.....	55
3.3. Neo-Liberal Politikaların (Kapitalizmin) Küreselleşmesi Karşısında Sosyal Devletin Akıbeti Sorunu	57
3.3.1. Küreselleşmenin Sosyal Devlet ve Sosyal Haklar Üzerindeki Etkileri: Sosyal Devlet ve Sosyal Hakların Aşındırılması	57
3.3.1.1. Genel Olarak.....	57
3.3.1.2. Özelleştirme Uygulamaları.....	61
3.3.1.3. İstihdam Alanı ve Çalışma Hakkı Üzerindeki Etkileri: Emek Piyasasının Esnekleştirilmesi ve Güvencesizleştirilmesi	64
3.3.2. Sosyal Devletin Akıbeti Sorunu.....	68
3.3.2.1. Sosyal Devletin Sona Erdiği Görüşü.....	68
3.3.2.2. Sosyal Devletin Nitelik Değiştirdiği Görüşü.....	69
3.3.2.3. COVID-19 Pandemisi Ekseninde Sosyal Devlet Tartışmaları	70
3.3.2.4. Değerlendirme.....	72

İKİNCİ BÖLÜM
NEO-LİBERAL POLİTİKALAR
KARŞISINDA ÇALIŞANLARA KÜRESEL
BİR KORUMA: BÜTÜNCÜL POZİTİF
İNSAN HAKLARI ANLAYIŞI VE İNSANA
YAKIŞIR İŞ PARADİGMASI

1. İNSAN HAKLARININ ÇEŞİTLİ AÇILARDAN TASNİFİ	75
2. İNSAN HAKLARININ BÜTÜNSELLİĞİ İLKESİ.....	79
2.1. Sosyo-Ekonomik Hakların Dava Edilebilir Olmadığı Eleştirisi.....	79
2.2. İnsan Hakları Belgelerinde ve Öğretisinde Bütünsellik İlkesinin Kabulü ve Teyidi.....	81
2.3. Sosyo-Ekonomik Haklar Bağlamında Devletin Yükümlülükleri.....	89
2.3.1. Üçlü Yükümlülük Tipolojisi.....	89
2.3.2. Aşamalı Gerçekleştirme	91
2.3.3. Derhal Gerçekleştirilmesi Gereken Yükümlülükler	92
2.3.3.1. Asgari Öz Yükümlülükler	93
2.3.3.2. Gerileme Yasağı/Non-retrogression.....	96
2.3.3.3. Ayrımcılık Yasağı.....	97
2.4. Değerlendirme	97
3. NEO-LİBERAL POLİTİKALAR KARŞISINDA İNSANA YAKIŞIR İŞ PARADİGMASI: ESKHS ile UÇÖ SİSTEMLERİNDE	100
3.1. Sosyal Devlet ve Sosyal Adalet Ekseninde İş İlişkileri: Emek Anlayışındaki Değişim ve Emek'in Metalaşmasının Sınırlanması (Decommodification).....	100
3.2. İnsana Yakışır İş ve Haksız İşten Çıkarılma Yasağı.....	107
3.2.1. UÇÖ'nün İnsana Yakışır İş Çerçevesinde İş Güvencesi ve İş İlişisinin Sona Erdirilmesine Dair Standartları	107

3.2.1.1. Genel Olarak İnsana Yakışır İş Paradigması: Kavram ve Göstergeler	107
3.2.1.2. İş Güvencesi İlkesi	108
3.2.1.3. İşe Son Verme Konusuna Özgülenmiş Uluslararası Çalışma Örgütü Belgeleri: İşveren Tarafından İşe Son Verme Hakkında 158 Sayılı Sözleşme ve 166 Sayılı Tavsiye Karar	117
3.2.1.3.1. Temel Kavramlar	117
3.2.1.3.1.1. İş İlişkisi Kavramı.....	117
3.2.1.3.1.1.1. İş İlişkisinin Varlığının Maddi Olgular Işığında Tespit Edilmesi.....	118
3.2.1.3.1.1.2. İş ilişkisinin Varlığının Tespitinde İşçi Lehine Yorumlama İlkesi/in dubio pro operario	120
3.2.1.3.1.2. İşçi, Çalışan, İşveren, İşe Son Verme Kavramları.....	120
3.2.1.3.2. Sözleşme'nin Kapsamı ve Tanıdığı Esneklik.....	121
3.2.1.3.2.1. Belirli Süreli veya Belirli Bir İşin Tamamlanması ile İlgili İş Sözleşmesiyle Çalışanlar	123
3.2.1.3.2.2. Deneme Süreli İş Sözleşmesi ile Çalışanlar veya Asgari Kıdem Şartına/Bekleme Süresine Tabi Olan Çalışanlar	124
3.2.1.3.2.3. Geçici İş İlişkisi İçinde Çalışanlar.....	125
3.2.1.3.2.4. Sözleşme'dekine Eşit Bir Güvence Sağlayan Özel Bir İstihdam Rejimine Tabi Çalışanlar	125
3.2.1.3.2.5. Esaslı Nitelikte Özel Sorunlar Oluşabilecek Çalışanlar.....	126
3.2.1.3.2.6. Faaliyetleri Kendine Has Özellikler Taşıyanlar	127

3.2.1.3.3. Esnekliğin Sınırı: Kötüye Kullanılmasına Karşı Güvenceler.....	127
3.2.1.3.4. İş İlişkisinin Geçerli Bir Nedene Dayanılarak Sona Erdirilmesi Yükümlülüğü.....	130
3.2.1.3.4.1. Geçerli Nedenler.....	131
3.2.1.3.4.1.1. Çalışanın Yeterliliğinden veya Davranışlarından Kaynaklanan Nedenler..	131
3.2.1.3.4.1.2. İşletmenin, İşyerinin veya İşin Operasyonel Gerekerinden Kaynaklanan Nedenler.....	132
3.2.1.3.4.2. Geçersiz Nedenler.....	134
3.2.1.3.4.3. Haksız İşten Çıkarılmama Hakkı ve COVID-19.....	137
3.2.1.3.5. İhbarsız İşten Çıkarma/Derhal İşten Çıkarma	139
3.2.1.3.6. İşten Çıkarmanın Usulü Gereklere.....	140
3.2.1.3.6.1. Fesih Önce veya Fesih Sırasında Uygulanacak Usul.....	140
3.2.1.3.6.1.1. Uyarı ve Savunma Hakkı	140
3.2.1.3.6.1.2. İş İlişkisinin Sona Erdirildiğine Dair Yazılı Bilgilendirme	141
3.2.1.3.6.1.3. Bildirim Süresi	142
3.2.1.3.6.2. Mali Haklar: İhbar ve Kıdem Tazminatı.....	143
3.2.1.3.7. Haksız İşten Çıkarılmaya İtiraz Hakkı.	145
3.2.1.3.7.1. Genel Olarak	145
3.2.1.3.7.2. İspat Yükü.....	146
3.2.1.3.8. Giderim Yolları.....	147
3.2.1.3.8.1. İşe İade Hakkı.....	148
3.2.1.3.8.2. Haksız İşten Çıkarılma Nedeniyle Tazminat Hakkı	148

3.2.2. ESKHS ve İnsana Yakışır İş ve Haksız İşten Çıkarılmama Hakkı.....	149
--	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA KONSEYİ DÜZLEMİNDE BÜTÜNCÜL İNSAN HAKLARI ANLAYIŞI VE HAKSIZ İŞTEN ÇIKARILMAMA HAKKI

1. ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ İLE AVRUPA KONSEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ BELGELERİNİN AVRUPA SOSYAL ŞARTI VE AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİNE ETKİSİ	153
2. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ İLE AVRUPA SOSYAL ŞARTI ve GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ AVRUPA SOSYAL ŞARTI ARASINDAKİ BÜTÜNSELLİK	156
2.1. Normatif Bütünsellik.....	161
2.2. İçtihadî Bütünsellik.....	163
3. GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ AVRUPA SOSYAL ŞARTI SİSTEMİNDE HAKSIZ İŞTEN ÇIKARILMAMA HAKKININ KAPSAMI.....	164
3.1. Konu ve Kişi Bakımından Kapsam.....	168
3.1.1. Standart İş İlişkisi İçinde Çalışanlar	171
3.1.2. Esnek Çalışanlar ve Dijital İş Platformları.....	173
3.2. İşten Çıkarmanın Geçerli Nedenleri.....	175
3.2.1. Çalışanın Yeterliliğinden veya Davranışlarından Kaynaklanan Nedenler.....	176
3.2.2. İşletmenin, İşyerinin veya İşin Operasyonel Gereklerinden Kaynaklanan Nedenler (Ekonomik Nedenler)	177
3.3. Yasak Nedenler	178
3.4. İşten Çıkarma Sürecinde Çalışanın Hakları.....	180

3.4.1. İhbar Süresi.....	181
3.4.2. Bağımsız Bir Organa İtiraz Hakkı.....	184
3.4.2.1. Genel Olarak	184
3.4.2.2. İspat Külfeti.....	184
3.4.3. Yeterli Bir Giderim Hakkı.....	185
3.4.3.1. İşe İade Hakkı.....	185
3.4.3.2. Haksız İşten Çıkarmadan Ötörü Yeterli Bir Tazminat Hakkı	186
3.5. Hakların Sınırlandırılması ve Askıya Alınması Rejimi.....	190
3.6. COVID-19 Pandemisi ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı	191
4. AİHM'İN BÜTÜNCÜL YAKLAŞIMI: SOSYO- EKONOMİK HAKLARIN AİHS ÇERÇEVESİNDE DOLAYLI KORUNMASI	193
4.1. Genel Olarak	193
4.2. Çalışma Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Dolaylı Korunması.....	205

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
AİHM'İN BÜTÜNCÜL YAKLAŞIMI:
HAKSIZ İŞTEN ÇIKARILMAMA HAKKININ
AİHS KAPSAMINDA KORUNMASI

1. POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLER VE AİHS'İN DOLAYLI YATAY ETKİSİ: ÖZEL HUKUK İŞ İLİŞKİLERİNE AİHS'İN UYGULANABİLİRLİĞİ	209
2. HAKSIZ İŞTEN ÇIKARILMAMA HAKKINDAN YARARLANANLAR.....	212
3. HAKSIZ İŞTEN ÇIKARILMAMA HAKKINA DOLAYLI KORUMA SAĞLAYAN HAKLAR	215
3.1. İşten Çıkarma ve Özel Hayata Saygı Hakkı.....	216

3.1.1. AİHM'in Nedene Dayalı Yaklaşımı: Özel Hayat Unsurları Nedeniyle İşten Çıkarma.....	218
3.1.1.1. Çalışanın Kılık-Kıyafeti ve Dış Görünümü Nedeniyle İşten Çıkarılması.....	219
3.1.1.2. Çalışanın Sürdüğü Özel Hayat ve Cinsel Tercihleri Nedeniyle İşten Çıkarılması.....	220
3.1.1.3. Özel Hayat İhlal Edilerek Elde Edilen Delillere Dayanarak İşten Çıkarma.....	225
3.1.2. AİHM'in Sonuca Dayalı Yaklaşımı: İşten Çıkarmanın Özel Hayat Üzerindeki Etkileri.....	228
3.2. İşten Çıkarma ve Din ve Vicdan Özgürlüğü	230
3.2.1. Dini Mensubiyet Nedeniyle İşten Çıkarma	231
3.2.2. İşyerinde Dini Kıyafet ve Sembol Kullanımı Nedeniyle İşten Çıkarma.....	232
3.2.3. İnanç veya Vicdana Aykırılık Nedeniyle İşveren Tarafından Verilen Görevlerin Yerine Getirilmemesi Nedeniyle İşten Çıkarma.....	241
3.2.4. Dini Yayma (Prozelitizm) Nedeniyle İşten Çıkarma.....	245
3.2.5. İnanç Temelinde Normal Çalışma Gün ve Saatlerine Uymama Nedeniyle İşten Çıkarma.....	246
3.3. İşten Çıkarma ve İfade Özgürlüğü.....	248
3.4. İşten Çıkarma ve Örgütlenme Özgürlüğü	253
3.4.1. Sendika Üyeliği, Belirli Bir Sendikaya Üye Olmama ve Sendikal Faaliyette Bulunma Nedeniyle İşten Çıkarma	254
3.4.2. Greve Katılma Nedeniyle İşten Çıkarma.....	256
3.4.3. Siyasi Parti Üyeliği Nedeniyle İşten Çıkarma	257
3.5. İşten Çıkarma ve Ayrımcılık Yasağı	257
3.6. İşten Çıkarma ve Adil Yargılanma Hakkı.....	261
3.6.1. İşten Çıkarma İşlemine Karşı Mahkemeye Erişim Hakkı.....	261
3.6.2. İşten Çıkarma Vakalarında Adil Yargılanma Hakkı Güvenceleri	263

4. HAKSIZ İŞTEN ÇIKARILMAMA HAKKI VE COVID-19 PANDEMİSİ.....	264
5. DEĞERLENDİRME.....	268
SONUÇ	275
KAYNAKÇA	281